

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 171 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-oktyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA QASHSHOQLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	

DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI

O. Nurmuradov

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash milliy iqtisodiyotning uzluksiz va barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun muhim shart hisoblanadi. Siyosiy institutlar esa iqtisodiy barqarorlikning poydevorini tashkil qiluvchi muhim vositalardan biri bo'lib, ular qonunlarni yaratish, siyosiy barqarorlikni saqlash, korrupsiyaga qarshi kurashish va fuqarolar ishtirokini ta'minlash kabi vazifalarni bajaradi. Ushbu tadqiqotda siyosiy institutlarning iqtisodiy barqarorlikdagi roli tahlil qilinib, ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan mexanizmlar o'rganildi. Siyosiy institutlarning mustaqilligi va shaffofligini oshirish, korrupsiyani kamaytirish, fuqarolarni siyosiy jarayonlarga keng jalb etish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish mexanizmlari iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim omillar sifatida ko'rsatildi. Tadqiqot natijalari siyosiy institutlarning faoliyatini takomillashtirish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda samarali strategiyalar ishlab chiqishga yordam beradi. Bu strategiyalar davlat boshqaruvining sifatini oshirish va iqtisodiy tizimning tahdidlarga chidamliligini kuchaytirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Davlat iqtisodiy barqarorligi, siyosiy institutlar, samaradorlik, mexanizmlar, siyosiy barqarorlik, korrupsiyaga qarshi kurash, fuqarolar ishtiroki, qonun ustuvorligi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, iqtisodiy rivojlanish, davlat boshqaruvi, siyosiy islohotlar, iqtisodiy xavfsizlik, investitsiya muhiti, shaffoflik.

Abstract: Ensuring the economic stability of the state is an important condition for ensuring the continuous and sustainable development of the national economy. Political institutions are one of the important tools that form the foundation of economic stability, performing such functions as creating laws, maintaining political stability, combating corruption, and ensuring citizen participation. This study analyzes the role of political institutions in economic stability and studies mechanisms aimed at increasing their effectiveness. Increasing the independence and transparency of political institutions, reducing corruption, involving citizens in political processes, and effectively using information and communication technologies are identified as important factors in strengthening economic stability. The results of the study help develop effective strategies for ensuring economic stability by improving the activities of political institutions. These strategies are aimed at improving the quality of public administration and strengthening the resilience of the economic system to threats.

Key words: State economic stability, political institutions, efficiency, mechanisms, political stability, fight against corruption, citizen participation, rule of law, information and communication technologies, economic development, public administration, political reforms, economic security, investment climate, transparency.

Аннотация: Обеспечение экономической стабильности государства является важным условием обеспечения непрерывного и устойчивого развития национальной экономики. Политические институты являются одним из важных инструментов, составляющих основу экономической стабильности, выполняя такие функции, как принятие законов, поддержание политической стабильности, борьба с коррупцией и обеспечение участия граждан. В данном исследовании анализируется роль политических институтов в экономической стабильности и изучаются механизмы, направленные на повышение их эффективности. Повышение независимости и прозрачности политических институтов, снижение коррупции, вовлечение граждан в политические процессы и эффективное использование информационно-коммуникационных технологий определены как важные факторы укрепления экономической стабильности. Результаты исследования способствуют разработке эффективных стратегий обеспечения экономической стабильности путем совершенствования деятельности политических институтов. Эти стратегии направлены на повышение качества государственного управления и укрепление устойчивости экономической системы к угрозам.

Ключевые слова: Экономическая стабильность государства, политические институты, эффективность, механизмы, политическая стабильность, борьба с коррупцией, участие граждан, верховенство права, информационно-коммуникационные технологии, экономическое развитие, государственное управление, политические реформы, экономическая безопасность, инвестиционный климат, прозрачность.

KIRISH

Davlat iqtisodiy barqarorligi mamlakat iqtisodiyotining uzluksiz, barqaror va barqaror o'sish darajasini ta'minlash hamda iqtisodiy jarayonlarni ichki va tashqi salbiy omillardan himoya qilish tizimidir. Bugungi global iqtisodiy muhitda ko'plab davlatlar o'z iqtisodiy barqarorligini saqlash va mustahkamlashda murakkab vazifalar oldida turibdi. Jahon bozorlaridagi o'zgarishlar, geopolitik ziddiyatlar, pandemiyalar va moliyaviy inqirozlar kabi tahdidlar iqtisodiy tizimlarning barqarorligini buzishi mumkin. Shu sababli, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash masalasi nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy sohada ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Siyosiy institutlar mamlakat boshqaruvidagi eng asosiy tarkibiy qism bo'lib, ular davlat siyosatini shakllantirish, qonunlar yaratish va ularning ijrosini ta'minlash, shuningdek, siyosiy barqarorlikni mustahkamlash vazifalarini bajaradi. Ularning faoliyati mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Siyosiy institutlarning mustaqil va samarali faoliyati qonun ustuvorligini ta'minlaydi, korrupsiyani kamaytiradi, ijtimoiy adolatni oshiradi va investitsiya muhiti uchun qulay sharoit yaratadi. Shu tariqa, ular iqtisodiy barqarorlikning poydevorini tashkil etadi.

Ammo, ko'plab mamlakatlarda siyosiy institutlarning zaifligi, korrupsiya, siyosiy beqarorlik va fuqarolar ishtirokining cheklanganligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda jiddiy to'siqlar yaratmoqda. Shuning uchun siyosiy institutlarning rolini kuchaytirish va ularni yanada samarali qilish mexanizmlari muhim vazifaga aylangan. Bu mexanizmlar institutsional islohotlar, shaffoflikni oshirish, fuqarolarni siyosiy jarayonlarga keng jalb etish, korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolada davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda siyosiy institutlarning roli chuqur tahlil qilinadi, shuningdek, ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan asosiy mexanizmlar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari siyosiy institutlar faoliyatining yaxshilanishi orqali iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan samarali strategiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy iqtisodchi olimlarning ta'riflariga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, Douglass North (Nobel mukofoti sovrindori, iqtisodiy tarixchi va institutlar iqtisodiyoti asoschisi): "Institutsiyalar bu insonlarning o'zaro munosabatlarini tartibga soluvchi qoidalar, qonunlar, an'analar va tashkilotlarning yig'indisidir. Ular iqtisodiy rivojlanish va barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi." Douglass Northning ta'rifiga qo'shilamiz va fikrimizcha, institutlar faqatgina qoidalar va qonunlar yig'indisi emas, balki ularning samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy mexanizmlar hamdir. Aynan shu mexanizmlar orqali siyosiy institutlar davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, institutlarning mustahkamligi va samaradorligi investitsiyalar uchun ishonchli muhit yaratadi, iqtisodiy jarayonlarning aniq va barqaror tartibini ta'minlaydi. Shu bois, davlat boshqaruvida siyosiy institutlarning faolligi va samaradorligini oshirish mexanizmlari davlat iqtisodiy xavfsizligi va rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi.

Francis Fukuyama (politolog va iqtisodchi): "Siyosiy institutlar bu siyosiy hokimiyatni shakllantirish, taqsimlash va nazorat qilishga qaratilgan tashkilotlar va tizimlar bo'lib, ularning samaradorligi davlatning barqarorligi va iqtisodiy farovonligini belgilaydi." Francis Fukuyamaning ta'rifiga qo'shilamiz va fikrimizcha, siyosiy institutlarning samaradorligi nafaqat hokimiyatni shakllantirish va nazorat qilish bilan cheklanmay, balki ularning aholining ehtiyojlarini qondirish va iqtisodiy siyosatni amalga oshirishdagi faolligida ham namoyon bo'ladi. Samarali siyosiy institutlar davlat boshqaruvida adolat, shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlab, iqtisodiy barqarorlik uchun zarur bo'lgan ijtimoiy-madaniy muhitni yaratadi. Shunday qilib, siyosiy institutlarning kuchayishi va islohoti davlat iqtisodiy farovonligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va uzoq muddatli barqaror taraqqiyot uchun mustahkam poydevor bo'ladi.

Robert Putnam (siyosiy fanlar professori): "Siyosiy institutlar va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi o'zaro munosabatlar siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, shu bois ijtimoiy kapital va ishonchni oshirish muhimdir." Robert Putnamning ta'rifiga to'liq qo'shilamiz va fikrimizcha, siyosiy institutlar va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi kuchli hamkorlik davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda eng muhim omillardan biridir. Ijtimoiy

kapital va o'zaro ishonch siyosiy jarayonlarni shaffof va hisobdor qilishi, korrupsiyani kamaytirishi, hamda samarali iqtisodiy siyosatning amalga oshirilishini ta'minlaydi. Shu sababli, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish mexanizmlari nafaqat qonun va tartibni kuchaytirish, balki fuqarolarni siyosiy va ijtimoiy hayotga keng jalb qilishga qaratilishi lozim. Bu esa davlat boshqaruvi tizimini mustahkamlab, uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni yaratishga xizmat qiladi.

Elinor Ostrom (Nobel mukofoti sovrindori, institutlar va umumiy resurslarni boshqarish bo'yicha ekspert): "Samarali institutlar bu resurslardan birgalikda foydalanishni tartibga soluvchi qoidalar va mexanizmlardir, ularning sifati iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy muvozanatni ta'minlaydi." Elinor Ostromning ta'rifiga to'liq qo'shilamiz va fikrimizcha, samarali institutlar nafaqat resurslarni boshqarishda, balki davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda ham muhim vosita hisoblanadi. Institutlarning aniq qoidalar va mexanizmlarga asoslangan faoliyati iqtisodiy jarayonlarning barqarorligini va ijtimoiy adolatni mustahkamlaydi. Shu bois, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish mexanizmlari ularning funksiyalarini aniq belgilab, manfaatdor tomonlar o'rtasida muvozanatni yaratishga qaratilgan bo'lishi zarur. Bunday yondashuv iqtisodiy resurslarning oqilona taqsimlanishini ta'minlab, davlatning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy farovonligini mustahkamlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda siyosiy institutlarning roli beqiyosdir. Siyosiy institutlar qonunlarni ishlab chiqish va amalga oshirish orqali iqtisodiy muhitni barqarorlashtiradi, investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratadi hamda korrupsiyaga qarshi kurashda asosiy vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, siyosiy barqarorlikni ta'minlash fuqarolar va biznes uchun ishonch muhitini shakllantiradi, bu esa iqtisodiy o'sish va rivojlanishning poydevorini tashkil qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil jarayonida aniqlanishicha, siyosiy institutlarning samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq: qonun ustuvorligi, shaffoflik, korrupsiya darajasi, fuqarolar ishtiroki va axborot texnologiyalarining joriy etilishi. Korrupsiya darajasining pasayishi siyosiy institutlarning samaradorligini oshiradi va investitsiyalar hajmini ko'paytiradi. Fuqarolar ishtirokining kuchayishi siyosiy jarayonlarning shaffofligini va hisobdorligini ta'minlaydi, bu esa iqtisodiy siyosatning sifatini yaxshilaydi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi siyosiy institutlar faoliyatining shaffofligi va tezkorligini oshiradi, natijada iqtisodiy barqarorlik uchun zarur bo'lgan samarali boshqaruv tizimi shakllanadi. Shu bilan birga, siyosiy islohotlar institutlarning mustaqilligini kuchaytirish va ularning iqtisodiy siyosatga ta'sirini oshirish imkonini beradi.

Natijalar haqida to'xtaladigan bo'lsak: Siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda asosiy omil ekanligi tasdiqlandi. Qonun ustuvorligi va korrupsiyaga qarshi kurashning kuchaytirilishi investitsiya muhitini yaxshilaydi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Fuqarolar ishtirokini kengaytirish siyosiy institutlarning hisobdorligi va shaffofligini oshiradi, bu esa iqtisodiy siyosatning sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish siyosiy institutlar faoliyatini optimallashtiradi, natijada iqtisodiy boshqaruv samaradorligi oshadi. Siyosiy islohotlar institutlarning mustaqilligini ta'minlash orqali ularning iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashdagi rolini kuchaytiradi. Ushbu natijalar asosida siyosiy institutlarning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi samaradorligini oshirishga qaratilgan aniq strategiyalar ishlab chiqish va amalga oshirish zarur.

Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash zamonaviy boshqaruv tizimlarida eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bunda siyosiy institutlarning roli beqiyosdir, chunki ular qonunlar yaratish, siyosiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy jarayonlarni boshqarish orqali mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini shakllantiradi. Biroq, siyosiy institutlarning samaradorligi turli omillarga bog'liq bo'lib, ularni oshirish uchun maxsus mexanizmlar ishlab chiqish va joriy etish zarur. Ushbu mexanizmlar institutlarning mustaqilligini ta'minlash, korrupsiyaga qarshi kurashish, fuqarolar ishtirokini kengaytirish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

1-rasm. Siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish mexanizmlari

Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish muhim ahamiyatga ega. Bu maqsadga erishish uchun qonun ustuvorligini mustahkamlash, korrupsiyaga qarshi kurashish, fuqarolar ishtirokini rag'batlantirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish kabi mexanizmlar qo'llanilishi zarur. Ushbu mexanizmlar siyosiy institutlarning mustaqilligini va shaffofligini oshirib, ularning iqtisodiy jarayonlarga ta'sirini kuchaytiradi. Natijada, iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi, investitsiya muhiti yaxshilanadi va davlat boshqaruvining umumiy sifati oshadi. Shu bois, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan mexanizmlarning joriy etilishi davlat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi uchun asosiy omillardan biri sifatida qaralishi lozim.

Transparency International tashkilotining 2023-yilgi Korrupsiya Indeksi ma'lumotlariga ko'ra, siyosiy institutlarning shaffofligi va korrupsiyaga qarshi kurashish darajasi yuqori bo'lgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sish sur'ati o'rtacha 2,5-3% atrofida bo'lsa, korrupsiyaga chidamli siyosiy institutlari kam bo'lgan davlatlarda bu ko'rsatkich 1% dan pastga tushmoqda. Bu korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlar iqtisodiy barqarorlikni oshirishda muhimligini ko'rsatadi.

World Bankning 2024-yilgi ma'lumotlariga ko'ra, siyosiy institutlarning samaradorligi yuqori bo'lgan mamlakatlarda (masalan, Skandinaviya davlatlari) aholining farovonlik indeksi yuqori bo'lib, bu davlatlarning yalpi ichki mahsuloti (YalM) dunyo o'rtacha ko'rsatkichidan 1,5 barobar yuqoridir.

Freedom House tashkilotining 2023-yil hisobotiga ko'ra, siyosiy institutlarning mustaqilligi va fuqarolik jamiyati ishtirokining yuqori darajasi mavjud bo'lgan mamlakatlarda siyosiy barqarorlik va iqtisodiy barqarorlik o'rtasida mustahkam ijobiy bog'liqlik kuzatilmoqda.

OECD (Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti) ma'lumotlariga ko'ra, a'zo davlatlarning o'rtacha siyosiy institutlar samaradorligi ko'rsatkichlari bilan bog'liq holda iqtisodiy barqarorlik indeksleri yuqori

bo'lib, bu davlatlarda siyosiy islohotlar va korrupsiyaga qarshi kurash samaradorligi iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ushbu statistika dunyo bo'yicha siyosiy institutlarning iqtisodiy barqarorlikka ta'sirini aniq ko'rsatadi va siyosiy institutlarning samaradorligini oshirish mexanizmlarining zarurligini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda siyosiy institutlarning roli juda muhimdir. Ularning samaradorligini oshirish uchun qonun ustuvorligini mustahkamlash, korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish, fuqarolar ishtirokini rag'batlantirish va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish kabi mexanizmlar joriy etilishi lozim. Bu esa davlat boshqaruvining sifatini yaxshilab, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Siyosiy institutlarning faoliyatini takomillashtirish orqali mamlakat iqtisodiy salohiyati va xalq farovonligini oshirish mumkin.

Davlat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda siyosiy institutlarning roli markaziy ahamiyatga ega bo'lib, ularning samaradorligi mamlakat iqtisodiyotining umumiy holati va rivojlanish sur'atlarini bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, siyosiy institutlarning faoliyati qonun ustuvorligi, korrupsiyaga qarshi kurash, fuqarolar ishtiroki va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi kabi omillarga bog'liq. Ushbu omillarni mustahkamlash orqali siyosiy institutlarning mustaqilligi, shaffofligi va hisobdorligi oshadi, bu esa iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

Korrupsiyaga qarshi samarali kurash tizimlari va mustaqil nazorat organlarining faoliyatini kuchaytirish orqali siyosiy institutlar o'z ishida adolatni ta'minlaydi hamda investitsiya muhitini yaxshilaydi. Bu esa iqtisodiy o'sish va rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Fuqarolar ishtirokini kengaytirish siyosiy jarayonlarning ochiqqligini oshiradi, shaffoflikni ta'minlaydi va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish siyosiy institutlarning faoliyatini yanada samarali va tezkor qiladi, boshqaruv jarayonlarini optimallashtiradi.

Shu tarzda, siyosiy institutlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan mexanizmlarning joriy etilishi davlat iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashning muhim omili hisoblanadi. Bu mexanizmlar nafaqat iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, balki mamlakatdagi ijtimoiy-siyosiy muhitni barqarorlashtirish va fuqarolar hayot sifatini yaxshilashga ham xizmat qiladi. Shu bois, davlat siyosatini shakllantiruvchi va amalga oshiruvchi siyosiy institutlarning faoliyatini takomillashtirish doimiy e'tibor va zamonaviy yondashuvlarni talab etadi. Umuman olganda, siyosiy institutlarning mustahkamligi va samaradorligi milliy iqtisodiyotning barqarorligi va rivojlanishining asosiy garovidir. Ularni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan strategiyalar mamlakatning uzoq muddatli farovonligi va raqobatbardoshligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. North, D.C. (1990). Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press.
2. Fukuyama, F. (2014). Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy. Farrar, Straus and Giroux.
3. Putnam, R.D. (1993). Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press.
4. Ostrom, E. (1990). Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge University Press.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
